

Den andre leseopplæringen

Innhold

For elevenene

- side 4 Hvorfor er det viktig å kunne lese?
- 4 Hva er vitsen med å lese?
- 5 Leseforståelse og leseflyt
- 6 Hva er hva i en tekst?
- 7 Lesestrategier
- 9 Lesevaner

For foreldrene

- side 13 Lesestimulering – hva er det?
- 14 Hvordan kan du motivere ditt barn?
- 16 Legge tilrette for lesing hjemme
- 17 Fakta om barn og lesing

For alle

- side 18 Bruk av skolebiblioteket
- 19 Boktips
- 20 Noen nyttige nettsider

Kjære leser

På bakgrunn av et ønske om å styrke de tospråklige elevenes norsk-kunnskaper, har vi fått støtte fra Fylkesmannens kontor til å lage et hefte. Dette heftet skal henvende seg til tospråklige gutter på mellomtrinnet og deres foresatte. Her finner du tips til elevene om hvordan man kan bli en bedre leser, og råd til foresatte om hvordan de kan støtte sine barn med skolearbeidet.

Peggy Moen og Jorunn Skjønhaug
Hallagerbakken skole

Hvorfor er det viktig å kunne lese?

**Skolen har mange viktige oppgaver.
Hvorfor er lesing så viktig?**

- For å leve i dagens samfunn må man kunne lese og skrive.
- Leseferdighet gir styrke.
- Nøkkelen til all videre læring er god lesferdighet.
- Bedre lesferdighet gir bedre selvtillit.
- Du vil miste mye informasjon om du ikke leser bra.

Lesing er mer enn å knekke lesekoden

Den første leseopplæringen: **Å lære å lese**
(å vite hva det vil si å lese)

Den andre leseopplæringen: **Å lese for å lære**
(det du leser; gir mening)

Hva er vitsen med å lese?

Du skal

- få kunnskap
- kunne hente informasjon i bøker eller på nettet
- kunne avgjøre om du har forstått det som er lest
- kunne bruke smarte strategier (mer om dette på side 7)

Leseforståelse og leseflyt

Viktig å vite noe om:

Ord og setninger

Ali liker å spille fotball.

Denne setningen er satt sammen av fem ord.

Rimord

katt – hatt

kaffekopp – fluesopp

Stavelser

bake: ba-ke

paraply: pa-ra-ply

Sammensatte ord

Sovepose: sove + pose

sommerferie: sommer + ferie

Over- og underbegreper

overbegrep = frukt

underbegreper = eple, pære, appelsin, banan, mango

Synonymer

(ord som betyr det samme)

Kaste, hive, slenge
stor, diger, svær

Antonymer

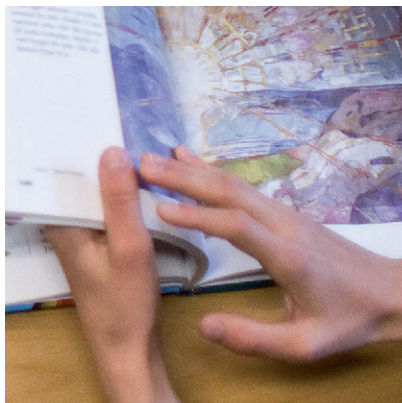
(ord som betyr det motsatte)

blid – sur
lett – vanskelig

Assosiasjoner

Hva tenker du på når jeg sier
«lekser»?

(lett, mye, ferdig, arbeid,
slitsomt, ukeplan...)

Hva er hva i en tekst?

Hva er et ord?

Et ord er satt sammen av bokstaver.

Eksempel:

Troll.

Hva er en setning?

En setning er satt sammen av flere ord og må gi mening.

Eksempel:

Det var en gang tre troll.

Hva er en linje?

De ordene som står på samme rad på en side.

Eksempel:

De bodde i fjellet og var...

Hva er en tekst?

En tekst består av flere setninger og kan være kort eller lang.

Eksempel:

Et brev, en fortelling, et eventyr eller en hel bok.

Hva er et avsnitt?

En egen del av en side, ofte er det en tom linje før og etter.

Eksempel:

FRA BJØRN TIL BAMSE

(Dette er overskriften)

Den første bamsen kom til verden helt tilfeldig. Det skjedde i USA i 1902.

Da het presidenten i landet Theodore Roosevelt, men de som kjente han kalte han Teddy.

(Dette er to avsnitt)

Hva er et kapittel?

I en bok er teksten delt inn i kapitler. Ofte har hvert kapittel en overskrift eller et nummer. Lengden på hvert kapittel kan være svært forskjellig.

Lesestrategier

Strategier betyr «lure måter å gjøre ting på»

Eksempler på forskjellige strategier:

Enkle strategier

Høytlesning

Stillelesning

Parlesning

(to elever leser for hverandre)

Repetert lesing

(leser en del av teksten flere ganger, gjentatt lesing gir deg både trygghet og en opplevelse av mestring)

Gjenfortelling

(bruk dine egne ord for å fortelle noe andre har lest for deg)

Hva forteller bildene deg?

Finne hoved-idéen i det du har lest

(hoved-idé er det viktigste i teksten)

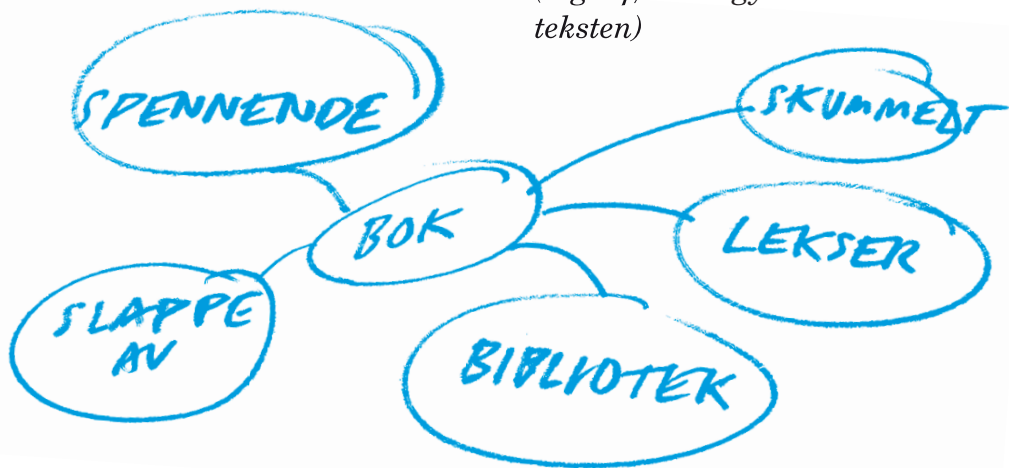
Søke hovedoverskrifter og mellomoverskrifter

Skrive stikkord/nøkkelord i margin

(de viktigste ordene)

Tankekart

(lages før vi begynner å lese teksten)

Litt vanskeligere strategier

Når jeg arbeider med skolefag...

- forsøker jeg å knytte den nye teksten til ting jeg har lært i andre fag.
- finner jeg ut hvordan teksten passer inn i det jeg har lært tidligere.
- starter jeg med å finne ut nøyaktig hva jeg trenger å lære.
- tvinger jeg meg til å sjekke at jeg husker det jeg har lært.
- forsøker jeg å finne ut hvilke ord og uttrykk jeg fortsatt ikke har forstått ordentlig.
- forsikrer jeg meg om at jeg husker de viktigste tingene.
- og det er noe jeg ikke forstår, forsøker jeg å få tak i ekstra informasjon som kan gjøre det lettere.

Lesevaner

Stikkord

- Lekser bør gjøres før du er for sliten
- Ikke drikk eller spis mens du leser
- Sørg for godt lys når du leser
- Hvis mulig, sett deg et rolig sted
- Les noe som er lett nok til at du forstår det, men vanskelig nok til at du må tenke litt

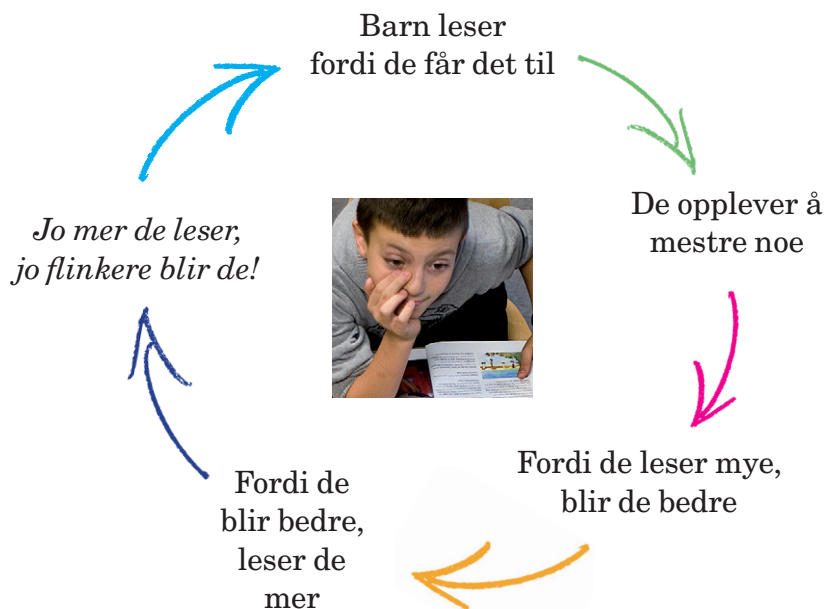
Lesestimulering – hva er det?

Til de voksne

«Å stimulere» betyr å hjelpe noen i gang og gi dem lyst til å gjøre noe. I denne sammenheng: Få lyst til å lese.

Det er viktig for deg som forelder å stimulere ditt barn til lesing! Vi kan også bruke ordet 'motivere'.

Den gode sirkelen

Hvordan kan du motivere ditt barn?

Snakk med barnet ditt hver dag om følgende ting:

- Hvilken dag det er i dag
- Hvilken dato det er i dag
- Hva barnet har opplevd på skolen
- Hva dere skal gjøre resten av dagen

Det er viktig at disse samtالene skjer både på norsk og på morsmålet!

Husk også:

- Lytt og svar på spørsmål fra barnet
- Selv om barnet ditt kan lese selv, er det viktig at du leser sammen med barnet ditt
- Barnet skal forstå at det å være en god leser gir mulighet for opplevelse og læring
- Barnet skal lese mange ulike tekster, for eksempel:
 - skolebøker
 - bibliotekbøker
 - aviser
 - tegneserier
 - teksting av TV-program
 - brev, mail og brosjyrer

For å ha best mulig nytte av denne lesingen, er det viktig at barnet kjenner til ulike lesestrategier (se s. 7 og 8)

Husk:

Hvis ditt barn kommer hjem med en bok han eller hun har lest tidligere, skal du ikke si: «Den har du jo lest før!» Det er fin trening å lese bøker om igjen, og det kan faktisk være morsomt!

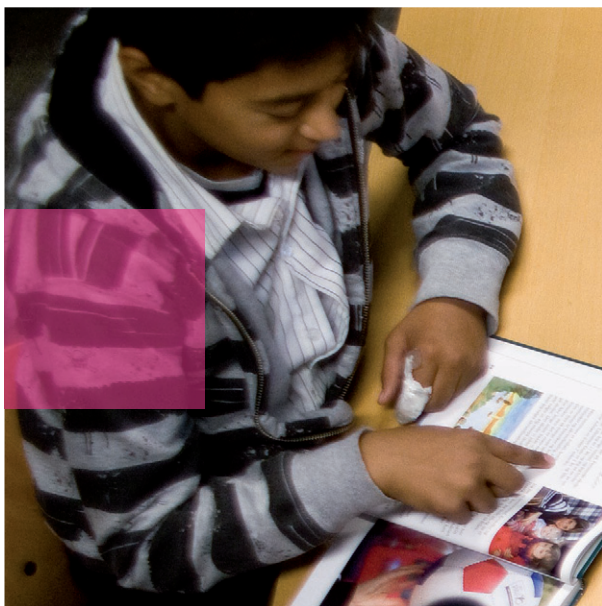
Pass på at ditt barn gjør lekser, selv om du ikke har mulighet til å hjelpe.

Legge tilrette for lesing hjemme

Mange bøker i Norge er lest inn på CD (lydbok). Det kan være lurt å låne både boka og lydboka samtidig. Følg med på teksten i boka mens dere hører på CD'en. Dette er hyggelig å gjøre sammen med barnet, og er like nyttig som høytlesning. Slik kan både eleven, foreldre og småsøsken lære norsk.

Etter hvert kapittel kan dere snakke sammen om det dere akkurat har lest/lyttet til. Her er noen forslag til spørsmål du kan stille:

- Hvem handlet det om?
- Hva handlet det om? – Hvorfor tror du det?
- Hvor var de?
- Hva skjedde?
- Hva tror du kommer til å skje videre?
- Var det noe du syntes var spesielt rart eller morsomt, dumt, spennende...

Fakta om barn og lesing

Ny forskning viser at samtaler mellom barn på samme alder er bra for språkutviklingen.

Aldri strekker barnet seg så langt språklig som når det ønsker å bli en del av et leke-/læringsfellesskap.

Visste du at...

- det i løpet av 4. skoleår ofte kommer en nedtur, også kalt «The fourth year's slump»?
- kravene til leseferdighet for alvor stiger fra 5. trinn i det norske skolesystemet?
- det tar 5-7 år å lære seg et nytt språk så godt at det kan brukes til tanker, drømmer og læring av fagkunnskap?

Hva er din oppgave i forhold til eget barns utvikling...

- Vis interesse for skolearbeidet! Dette er viktig og lar seg gjøre selv om du mener at du ikke er så god i norsk.
- Snakk om skolearbeidet på morsmålet. Du har mye å lære ditt barn.
- Det er viktig at du stiller krav til ditt barn. Lesing i ulike sammenhenger bør gjøres hver dag.

Husk

Du er den første og viktigste lærer for dine barn.

Bruk av skolebiblioteket

På vår skole er vi så heldige å ha et flott og velutstyrt skolebibliotek.

Alle skolens elever er på biblioteket hver uke med klassen sin. Da låner de bøker, og noen ganger jobber de med prosjekt-oppgaver. Vi forsøker å hjelpe elevene med å finne spennende bøker som passer for dem, ikke for lette og ikke for vanskelige.

Skolebiblioteket er ordnet slik at det er samme system som på offentlige bibliotek. Fagbøker er ordnet etter Dewey-systemet, og skjønnlitteraturen er ordnet alfabetisk etter forfatterens etternavn. Noen bøker er merket med fargekoder eller står i egne hyller, for eksempel «Krim og spenning».

Elevene trives godt på biblioteket, her kan de sitte i sofaer eller på puter og kose seg mens de leser.

Boktips

For gutter på mellomtrinnet kan vi spesielt anbefale disse seriene/bøkene:

«Rampete Robin» av Francesca Simon

«Kasper»-serien (fotballbøker) av Jørn Jensen

«Drageherren» av Josefine Ottesen

«Taynikma» av Jan Kjær

«Deltoras belte» av Emily Rodda

«Sune»-bøkene og «Bert»-bøkene av Anders Jacobsson

«Tsatsiki»-serien av Monica Nilsson-Brännström

«New York-mysteriet», «Paris-mysteriet» m.fl.
av Bjørn Sortland

«Diamant-mysteriet», «Hotell-mysteriet» m.fl.
av Martin Widmark

«Pappa politi», «Julian og Jim», «Det brenner!» m.fl.
av Laura Trenter

Foreldre og foresatte er hjertelig velkommen til å besøke skolebiblioteket i skolens åpningstid!

Noen nyttige nettsider

www.barnebok.no

www.lesehulen.no

www.dfb.deichman.no (*Det flerspråklige bibliotek*)

Husk at du også kan be om brosjyrer på ulike språk
hos Deichmanske bibliotek!

Utforming: www.kingdesign.no Foto: Per Thrana

Øvelse gjør mester

Du må trene for å bli en god fotballspiller

Du må også trene for å bli en god leser